

سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران

نجف اشرف

موضوع: تحلیل وضعیت حضور اقلام خوراکی و مواد غذایی ایرانی در ۸ فروشگاه اصلی نجف اشرف در مقایسه با نمونه‌های خارجی آن

مقدمه؛

این گزارش با هدف ارائه تصویری از وضعیت اقلام و کالاهای ایرانی موجود در فروشگاه‌های زنجیره‌ای {نجف اشرف} و مقایسه (قیمت، میزان، بسته بندی و طراحی و...) با نمونه‌های خارجی آن انجام شده است. اطلاعات ارائه شده بر اساس مشاهدات و بررسی‌های میدانی گردآوری شده است.

ساختار بازار و کانال‌های توزیع:

- جمعیت استان نجف در حدود یک میلیون و ۷۰۰ هزار نفر می‌باشد. علاوه بر آن در رویدادها و مناسبت‌های مذهبی به دلیل افزایش حضور زائرین، توزیع و مصرف کالا در این استان به شکل فزاینده افزایش پیدا می‌کند.

- اصلی‌ترین کانال‌های توزیع: بازارهای سنتی، فروشگاه‌های محلی، سوپرمارکت‌ها، مراکز عمده‌فروشی که نمونه‌هایی از آنها مورد بازدید میدانی قرار گرفت (بیش از ۸ فروشگاه مورد بررسی قرار گرفت).

- میزان کالاهای ایرانی موجود در قفسه فروشگاه‌های فوق الذکر در بخش غلات و محصولات پایه، روغن و چربی‌ها، گوشت و پروتئین، نوشیدنی‌ها، شیرینی‌جات و تنقلات، سس‌ها و چاشنی‌ها، مواد غذایی منجمد، محصولات بسته‌بندی و کنسروی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاصله به شرح ذیل است.

غلات و مواد پایه^۲

فروشگاه‌های مواد غذایی نظیر وجه الشمس، کفیل، وجه القمر، شمشه، سوپر مارکت سما، الغدیر مارکت، وفر، برخی دیگر از فروشگاه‌های عرضه مواد غذایی. مراکز عرضه محصولات و مواد غذایی مزبور در مناطق و محله‌های مختلف شهر نجف اشرف قرار دارد.

برنج ایرانی در هیچ کدام از فروشگاه ها مشاهده نشد. عمده برنج موجود در قفسه فروش، از نوع هندی بود. برنج الصقرا، اریز و غدیر ۴/۵ کیلویی ۸/۵ دینار. برنج عنبر مشخاب (تولید عراق) هر کیلو ۴ دینار.

ماکارونی ایرانی زر(شکلی) ۵۰۰ گرم ۲/۵ دینار، لازانیا ۳۰۰ گرم ۲ دینار، پاستا با طعم گوجه فرنگی الیت (تولید ایران) ۱۸۰ گرم ۱/۵ دینار، ماکارونی ایران آذر ۴۰۰ گرمی ۷۵۰ دینار(در فروشگاه وجه الشمس تقریبا ۱۰ درصد را به خود اختصاص داده بود)، ماکارونی مزارعنا(تولید عراق تحت لیسانس ایتالیا) ۱ دینار، برکة السنابل مکرونة اصدا ف ۴۵۰ گرمی ۱ دینار (کیفیت بسته بندی خوبی نداشت)، ماکارونی شرکت کویتی^۳ ۵۰۰ گرم ۱/۵ دینار، ماکارونی Zer ۲۰۰ گرمی ۱ دینار^۴، الیت، سوپ جو، پاستا با طعم گوجه فرنگی هر کدام ۱۸۰ گرم ۱/۵ دینار.

روغن و چربی ها:

روغن مایع Zer ۱ لیتری ۲/۲۵۰ دینار، روغن مایع الدار تولید استان بابل عراق ۱ لیتری ۲/۲۵۰ دینار، روغن زیتون کانولا ۵ لیتری تولید اسپانیا ۲۶ هزار دینار، روغن مایع عافیه تولید عربستان سعودی ۱/۵ لیتر ۵/۵ دینار.

محصولات لبنی:

ماست ۲ کیلویی مانیزان(تولید ایران) ۲/۷۵۰ دینار(فاقد برچسب عربی مشخصات بود) ماست مانیزان حدود ۱۰٪ از فروشگاه الکفیل در بخش لبنیات(ماست) را به خود اختصاص داده بود، ماست میهن و یوگو ماست ۲ کیلویی ۴ دینار (این دو محصول فاقد برچسب عربی مشخصات بود)، ماست هزار تولید عراق ۱ کیلویی ۷۵۰ دینار، ماست جاموس(تولید عراق) ۲ کیلویی ۳/۲۵۰ دینار، این برند در نجف بسیار پر طرفدار است، ماست المستقیم ۲ کیلویی ۲/۲۵۰ دینار، ماست کاله ۲ کیلویی ۴/۲۵۰ دینار، ماست جاموس اصلی ترین رقیب کاله است. قیمت ماست المستقیم، جاموس و کاله در فروشگاه الکفیل ۲۵۰ دینار پایین تر از دیگر فروشگاه ها بود.

شیر، پنیر، دوغ و خامه:

^۱برنج، آرد، ماکارونی، حبوبات

^۲شرکت مطاحن الدقیق و المخابز اکویتیه

^۳محصولات شرکت ترکیه ای Zer به بیش از ۳۹ کشور جهان صادر میشود. کیفیت بسته بندی محصولات این شرکت در مقایسه با نمونه های خارجی دیگر، بالاتر بود.

شیر Nada تولید عربستان سعودی، ۱ لیتری ۱/۵ دینار، شیر المراعی تولید عربستان سعودی، ۱ لیتر ۳ دینار، شیر KDD کویت ۹۰۰ گرم ۱/۷۵۰، شیر کاکائو KDD ۹۰۰ گرم ۱/۷۵۰ (محصولات شرکت KDD در اکثر فروشگاه های مورد بررسی وجود داشت). شیر پرچرب پگاه ۱ لیتری ۱ دینار، شیر کاله ۱ کیلویی ۱/۵ دینار (شیر و محصولات لبنی ایرانی در فروشگاه شمسه بیشتر از نمونه های خارجی دیگر این محصول وجود داشت)، پنیر صباح ۴۰۰ گرمی ۱ دینار، پنیر کیبی ۶ عددی ۲ دینار، پنیر خامه ای کاله ۲۰۰ گرمی ۷۵۰ دینار، پنیر میهن، کاله، ۴۰۰ گرمی ۱/۵ دینار. دوغ عالیس، میهن ۱/۵ لیتری ۲/۵ دینار.

نوشیدنی ها :

رانی (تحت لیسانس شرکت امارات) ۲۳۰ میلی گرم، ۵۰۰ دینار، سن ایچ به درخواست شرکت عالیفرد ۳۰۰ میلی لیتر ۵۰۰ دینار، سن ایچ ۱ لیتری ۱/۷۵۰ دینار، آب میوه عراقنا، ۱ لیتری ۱/۲۵۰ دینار، سن کوک آب میوه ۱ لیتری، ۱/۵ دینار، گلاب مجید ۴۱۰ میلی گرم ۱/۵ دینار، ماء الورد تولید عربستان سعودی ۲۷۰ میلی گرم ۲ دینار کیفیت گلاب مجید با اختلاف، از مشابه خارجی آن بهتر بود.

سس و چاشنی ها:

سس مایونز بیدر تولید عربستان سعودی ۳/۷۸۰ کیلو گرم ۹/۵ دینار، سس مایونز هیрман تولید امارات متحده عربی وزن ۳/۷۸۰ کیلو گرم ۸/۵ دینار، سس مایونز Sevil شرکت جام زرین فیروز تولید ایران ۳/۷۸۰ کیلو گرم ۵/۵ دینار (این محصول فاقد برچسب مشخصات به عربی بود)، به عقیده برخی از مشتریان، کیفیت این محصول نسبت به مشابه خارجی آن بسیار بالاتر است. به لحاظ قیمت نیز تقریباً نصف مشابه خارجی آن است.

سس مایونز بیدر ۴۷۰ گرمی تولید عربستان سعودی ۳/۵ دینار، سس مازولا ۴۰۰ گرمی تولید عربستان سعودی ۴ دینار، سس امریکان (مایونز، چیلی، پرتقال و...) ۳۰۰ گرم ۳/۵ دینار، سس Red Rooster ۱۷۵ میلی گرم ۳ دینار (فروشگاه شمسه در بخش سس بیشتر تولیدات آمریکا را عرضه کرده بود).

رب گوجه فرنگی ترکیب تحت لیسانس چین ۸۰۰ گرم ۲ دینار، رب Altunsa تولید ترکیه ۸۳۰ گرمی ۲/۲۵۰ دینار، رب عزیز تولید ایران ۸۰۰ گرمی ۲ دینار،

محصولات بسته بندی:

تن ماهی Durra تولید عمان- اردن شرکت الدرہ العالمیہ ۱۶۰ گرم ۲ دینار، تن ماهی مجید ۱۵۰ گرم ۲/۵ دینار (به عقیده برخی از مشتریان فروشگاه الکفیل، بجای بسته بندی کارتونی دور تن ماهی، بهتر است از نمونه تن ماهی بیدر الگو گیری نمایند)، تن ماهی بیدر تولید تایلند ۱۵۰ گرم ۱/۵ دینار، تن ماهی تاسکا تولید تایلند ۴۰۰ گرمی ۷/۵ دینار، تن مرغ گلدن مال (تولید ایران) ۱۴۰ گرم ۱/۵ دینار.

شیرینی جات و تنقلات:

بیسکوئیت دایجستیو سبوس دار ۱۸۰ گرمی، ۱ دینار، بیسکوئیت Diet تولید عربستان سعودی ۹۰ گرمی ۱ دینار، بیسکوئیت Finger تولید ترکیه ۱۸۰ گرمی ۱ دینار، بیسکوئیت پتی بور ۱۸۰ گرم ۱ دینار.

مواد غذایی منجمد و سبزیجات:

مرغ الکفیل ۲/۵ کیلوگرم یخی ۱۷ هزار دینار، مرغ سوخاری تولید عراق ۴۰۰ گرمی ۳/۵ دینار، مرغ نیمه آماده بوادی ۱ کیلوپی ۶ دینار، فیله مرغ نیمه آماده زنجز ۱ کیلوپی تولید امارات متحده عربی ۱۳/۵۰۰ دینار، ناگت مرغ ابطال امریکانا ۴۰۰ گرمی ۴/۵ دینار، مرغ سوخاری ابطال امریکانا ۴۰۰ گرم ۵/۵ دینار (شرکت کویتی امریکانا) طرح‌های محصولات ابطال امریکانا دقیقاً شخصیت های کارتونی جذاب بود که منجر به علاقه کودکان به خرید این محصول می شد. به گفته برخی از مشتریان تصاویر این محصول، احساس سرگرمی، انرژی، قدرتمند بودن را به مخاطب القا می کند.

شوید خشک ایرانی ۲۵۰ گرمی ۳/۵ دینار (مسئول فروش بخش سبزیجات فروشگاه شمس: شوید خشک ایرانی یکی از با کیفیت ترین محصولات این فروشگاه است که مشتریان زیادی دارد).

حبوبات، تنقلات و خشکبار و سایر محصولات:

عدس ۱ کیلوپی ایرانی ۲/۵ دینار، کشمش ۱ کیلوپی ایرانی، ۵/۵ دینار (این محصولات فاقد برچسب عربی مشخصات بودند و بیشتر در بسته بندی ساده کیسه پلاستیکی عرضه شده بودند).

دستمال کاغذی فلافی تولید اردن، ۲۵۰ ورقه ای ۱ دینار، دستمال کاغذی فاین ۲۵۰ ورقه ای تولید اردن/ امارات متحده عربی، ۱/۷۵۰ دینار ۸۰٪ محصولات این بخش از فروشگاه‌های بررسی شده از برند فاین بود، شوینده فاین ۶ کیلویی ۶/۵ دینار.

عسل گلریز ۵۰۰ گرمی ۵ دینار (این محصول ایرانی فائد برچسب مشخصات محصول به زبان عربی بود)، عسل شافی تولید امارات متحده عربی ۵۰۰ گرمی ۴ دینار (در مقایسه این دو محصول، عسل ایرانی کیفیت بالاتری داشت و متشکل از قطعات موم و عسل بود، عسل شافی کمی تیره تر و فاقد موم بود).

شناسایی گلوگاه‌های ورود کالا - عمده مسائل مرتبط با عرضه کالاها و اقلام خوراکی ایرانی:

۱. مرزها و گمرک‌ها: مسیر شلمچه و سایر مرزهای محلی گلوگاه اصلی ورود کالا به عراق هستند؛ زمان و هزینه ترخیص کالا از موانع اصلی محسوب می‌شود؛

۲. انبارهای تجمیعی: نبود انبارهای مدرن و تجمیعی در نجف باعث افزایش هزینه حمل‌ونقل و تأخیر در تحویل کالا به شبکه فروش می‌شود؛

۳. واسطه‌ها و عمده‌فروشان: تعداد زیاد واسطه‌ها قیمت کالا را افزایش داده و رقابت‌پذیری کالاهای ایرانی را کاهش می‌دهد؛ (طی صحبت با مسئولین فروش برخی فروشگاه‌ها).

۴. فرآیندهای اداری و تعرفه‌ها: قوانین متغیر و نبود هماهنگی میان دستگاه‌های گمرکی عراق ورود کالا را پیچیده و پرهزینه می‌کند؛

۵. عدم حضور بازاریابان حرفه‌ای.

وضعیت تجارت ایران و عراق در ۲۰۲۵:

- صادرات غیرنفتی ایران به عراق: ۱۲/۵ میلیارد دلار؛

- واردات ایران از عراق: ۵۶۰ میلیون دلار؛

- عراق همچنان یکی از اصلی‌ترین شرکای تجاری ایران در منطقه محسوب می‌شود و بیش از ۹۰٪ تجارت دو کشور در بخش غیرنفتی است؛

- تراز روابط بازرگانی و تجاری دو کشور بیش از ۹۰٪ به سمت ایران است. این وضعیت هم فرصت و هم ریسک در شبکه توزیع ایجاد می‌کند.

تحلیل رقابتی بازار:

- رقبای اصلی کالاهای ایرانی: ترکیه، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، اردن، کویت و چین هستند؛
- بخش قابل توجهی از رقابت به دلیل بسته‌بندی، قیمت تمام‌شده و زمان تحویل کالا تعیین می‌شود؛
- نبود استانداردهای بسته‌بندی و عدم برچسب‌گذاری مناسب عربی یکی از نقاط ضعف عمده کالاهای ایرانی بود.

چالش‌ها(عمده چالش‌های ذکر شده در پایین در گفتگو با مسئولین فروشگاه‌های یاد شده بدست آمده است)؛

- نبود برنامه عملیاتی مشخص و پیگیری منظم توسط شرکت‌های ایرانی؛
- ضعف بازاریابی و ارتباط مستمر با اتاق بازرگانی نجف؛
- نبود شبکه پخش کارآمد برای پشتیبانی کالاهای ایرانی^۵؛
- نبود تقویم نمایشگاهی مشخص و هزینه‌های بالا مشارکت در نمایشگاه جهت ارائه محصولات ایرانی^۶؛
- عدم جمع‌آوری داده‌های بازار به شکل مستمر و تحلیلی؛
- یکی دیگر از مشکلات عمده، مربوط به نوسان و تغییر قیمتی اقلام ایرانی است.

فرصت‌ها و پیشنهادهای عملی:

۱. ایجاد شبکه پخش منسجم و انبار تجمیعی در نجف برای کاهش هزینه و زمان تحویل کالا؛
۲. تمرکز بر صادرات کالاهای دارای مزیت (با عنایت به نیاز سنجی بازار عراق)؛
۳. بهبود بسته‌بندی و برچسب‌گذاری کالاها به زبان عربی و مطابق با استانداردهای عراق؛
۴. برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های مشترک با فعالان محلی و عمده‌فروشان؛

^۵ کالای ایرانی موجود در فروشگاه پیش از اتمام باید شارژ شود، به دلیل برخی مشکلات، ممکن است یک کالا برای مدتی در قفسه فروشگاه وجود داشته باشد و برای دوره بعد حتی اسمی از آن باقی نباشد.

^۶ با عنایت به مذاکره با مسئول مربوطه در مدیریت نمایشگاه نجف اشرف، در صورت حذف واسطه‌ها قیمت تمام شده یک غرفه تا حد زیادی کاهش پیدا خواهد کرد.

۵. پیگیری توافق‌نامه‌های کاهش تعرفه و تسهیل ورود کالا با وزارت بازرگانی عراق.

جمع‌بندی:

- کالاهای ایرانی در صورت ساماندهی شبکه توزیع، بازاریابی مستمر، بهبود کیفیت کالا، قیمت‌گذاری مناسب، پشتیبانی مستمر، بر طرف شدن برخی موانع قانونی، قابلیت افزایش سهم خود تا ۴۰-۵۰ درصد را دارا می‌باشند؛^۷
- پیشنهاد می‌شود تمرکز ویژه بر شبکه پخش و انبار تجمیعی صورت گیرد تا اثرگذاری اقتصادی و سهم بازار ایران افزایش یابد.

تهیه کننده: سید محمد مصطفوی کارشناس اقتصادی سرکنسولگری ج.ا.ایران نجف اشرف آذر ماه ۱۴۰۴

^۷مطابق نظر یکی از فعالان موثر در بازار مواد غذایی نجف اشرف که اخیر در حال راه اندازی یک مجموعه هایپر مارکت در نجف است، ایشان بر این نظر بود که تا پیش از همه گیری کرونا، تا ۵۰ - ۵۵ درصد مواد غذایی فروشگاه های اصلی نجف اشرف از اقلام ایرانی بود و امروز این رقم در بهترین حالت در حدود ۲۰ درصد رسیده است.